

ВИКОРИСТАННЯ ЛЕКСИЧНОГО ПІДХОДУ НА ЗАНЯТТЯХ З ДОМАШНЬОГО ЧИТАННЯ У МОВНОМУ ВІЗ

Багато років вчені та методисти намагаються знайти оптимальний метод навчання іноземних мов, проте більшість з них дотримується думки, що не існує одного правильного варіанту. Багаторічний досвід роботи на факультеті іноземних мов підтверджує це припущення. В процесі навчання необхідно комбінувати різні підходи та елементи різних методів в залежності від рівня підготовленості студентів та їхніх інтересів.

В методиці викладання іноземних мов поняття «підхід» і «метод» завжди були взаємопов'язаними. Підхід до навчання – це реалізація основної ідеї навчання на практиці за допомогою того чи іншого методу. Метод – це узагальнена модель навчання, заснована на конкретному підході. Для такої моделі є характерним використання певного навчального матеріалу, набору певних прийомів навчання та способів взаємодії викладача та студентів. Вдале поєднання підходу і методу допомагає розробити ефективну технологію оволодіння іноземною мовою [3].

Під ефективною технологією у широкому змісті цього слова розуміється швидке засвоєння базового лексико-граматичного матеріалу, який забезпечує успішність іншомовної комунікації в ситуаціях повсякденного спілкування.

Але в умовах позамовного середовища іноземна мова як предмет вивчення потребує значної кількості аудиторних годин та годин самостійної практики для вироблення іншомовних умінь і навичок, що відкладає отримання бажаного результату на довгий термін. Широко поширений комунікативний підхід з його прагненням як можна раніше розпочати іншомовне спілкування дуже часто породжує безграмотну мову, яка не забезпечує успішної комунікації, якщо є потреба вийти за рамки завчених структур і самостійно оформити власну думку [1].

В останні роки лексичний підхід до навчання іноземної мови, запропонований Майклом Льюїсом (Michael Lewis), завойовує все більше і більше прихильників завдяки можливості засвоювати мову відразу лексичними блоками, що дозволяє навіть початківцю будувати фрази відповідно до норм розмовної мови і вільно спілкуватися іноземною мовою, користуючись стійкими словосполученнями, колокаціями та фразовими дієсловами, які входять в широке поняття «лексичні блоки».

Під лексичними блоками (chunks) розуміють мовні явища, які зустрічаються у стійких та напівстійких одиницях і вимагають певних зусиль у засвоєнні [5]. Це досить широке поняття, яке включає цілі фрази (Have a good trip) або початок фраз (I'd like to..., How about...), а також колокації, ідіоми, сталі вирази та фразові дієслова.

Деякі лінгвісти відносять до лексичних блоків прислів'я та крилаті фрази. У всякому разі, їх кількість охоплює сотні тисяч словосполучень, які дитина засвоює поступово, по мірі оволодіння рідною мовою. Даний процес займає роки постійної практики у мовному середовищі.

Майкл Льюїс ввів в лінгвістику поняття «лексична граматики», яке передбачає, що ми не підставляємо в граматичні структури наявні у нас в запасі слова, часто породжуючи штучну мову, а відразу звертаємося до лексичних блоків, які представляють собою готові лексико-граматичні сполучення, які є основою вільного мовлення і не потребують детального аналізу його складових [5].

Отже, основними положеннями лексичного підходу до навчання іноземної мови є наступні:

- мова складається з «граматикалізованої лексики», тому основну увагу слід звертати на формування лексичних навичок;
- в мовленні носіїв мови лексика зустрічається у вигляді блоків (chunks), якими потрібно оволодіти в процесі навчання;
- основна увага повинна бути звернена на максимальне використання автентичних зразків іноземної мови, що компенсувало б відсутність мовного середовища;

• автентичні тексти та мовлення викладача відіграє провідну роль, оскільки є прикладом сполучуваності слів (collocations) та їх використання в мовленні носіїв мови;

• провідна роль відводиться усним видам мовленнєвої діяльності;

• замість моделі навчання «презентація – практика – застосування» (P P P – presentation, practice, production), широко використовується модель «спостереження – постановка гіпотези – експериментування» (O H E – observe, hypothesise, experiment).

Також, для цього підходу характерним є толерантне ставлення до помилок, оскільки вони розглядаються як природний результат процесу пізнання та оволодіння мовою [5].

Як вже зазначалося, «лексичні блоки» доцільно засвоювати в контексті і далі відпрацьовувати в усній практиці. Найбільш показовим у цьому сенсі є робота над домашнім читанням, коли студенти мовного вузу одночасно мають можливість долучитись до світу англомовної літератури та попрацювати з спілкуванні іноземною мовою.

Домашнє читання, як самостійний аспект навчального предмета «іноземна мова», здатне забезпечити більш міцне формування всіх навичок різних видів мовленнєвої діяльності, тобто служить засобом навчання аудіювання, письма та говоріння.

Головне призначення домашнього читання полягає в отриманні інформації з текстів іноземною мовою. Читання оригінальної художньої літератури сприяє розвитку усного мовлення студентів, збагачує їхній словниковий запас, долучає до культури країни, мова якої вивчається, допомагає побачити та зрозуміти навколишній світ у його різноманітності, розвиває аналітичне мислення тощо.

Використання домашнього читання при навчанні англійської мови дозволяє: 1) розвивати різні види читання в комплексі; 2) навчити студентів отримувати потрібну інформацію з тексту та переробляти її так, щоб вона була адекватно зрозуміла і міцно засвоєна; 3) сформувані основні базові технології роботи з текстами; 4) розвивати логічне мислення учнів; 5) навчити студентів самостійно вдосконалювати свої знання з англійської мови, розвиваючи свою здатність до самооцінки [4].

У практиці роботи зі студентами першого курсу зазвичай можуть бути використані короткі фабульні оповідання, які, на наш погляд, є найбільш вдалим матеріалом для аудиторної роботи, оскільки мають завершеність, невеликі за обсягом, але тим не менш містять велику кількість колокацій та стійких фраз, які наочно показують вживання лексичних одиниць в мові.

Ефективними виявляються прийоми роботи з лексикою, що базуються на лексичному підході. Художні тексти відрізняються великим лексичним і граматичним своєрідністю, крім того читання художніх творів забезпечує досить часту повторюваність лексичних одиниць у нових контекстах і комбінаціях і знайомих граматичних конструкцій з новим лексичним наповненням. Повторюваність лексики в художніх текстах створює умови для її активного вживання в послетекстових вправах.

Представляється доцільним використовувати всі три етапи роботи над текстом в процесі читання художньої літератури: дотекстовий, текстовий та післятекстовий. Завдання дотекстового етапу привертають інтерес до теми, дозволяють привести в систему вже знайомі лексичні одиниці.

Безпосередньо під час читання студенти повинні навчитися самостійно бачити та знаходити стійкі вирази, які вони потім будуть використовувати у власному мовленні. На початку навчання це зазвичай спільна робота викладача та студентів, коли викладач допомагає визначити корисні вирази і колокації. На цьому етапі корисно записати кілька прикладів використання даних лексичних блоків в різних контекстах.

Існує досить велика кількість вправ на відпрацювання лексики, наприклад:

• знайти пари: слово та його дефініцію (ця вправа розвиває мовну здогадку студентів, вчить користуватися монолінгвальним словником);

• вибрати антонім слова із запропонованих;

• вибрати синонім слова із запропонованих;

• пояснити слово або фразу, не звертаючись до її перекладу;

• заповнити пропуски приєменниками;

• перефразувати речення, використовуючи певну граматичну структуру;

• перефразувати речення, замінивши виділене слово або вираз на синонім, використаний в тексті [4].

Розуміння тексту – це лише частина завдання, підготовка до наступного етапу, а саме – обговорення прочитаного. Обговорення передбачає розуміння змісту тексту; зрозумілий зміст слугує базою для подальших бесід, повідомлень, моделювання ситуативно-обумовлених мовленнєвих актів, висловлювання суджень, емоцій тощо. Вправи для обговорення прочитаного повинні представляти собою послідовну серію завдань, спрямованих на поступовий перехід від підготовленого мовлення до непідготовленого.

Отже, грамотне використання лексичного підходу в навчанні є запорукою успішності уроку іноземної мови, оскільки забезпечує міцне засвоєння лексико-граматичного матеріалу і розвиває іншомовну комунікативну компетенцію студентів – майбутніх викладачів та перекладачів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Азимов Э. Г., Щукин А. Н. Новый словарь методических терминов (теория и практика обучения языкам) / Э. Г. Азимов, А. Н. Щукин. – М.: Издательство «ИКАР», 2009. – 448 с.
2. Колесникова И. Л., Долгина О. А. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков / И. Л. Колесникова, О. А. Долгина. – М.: Изд-во Дрофа, 2008. – 431 с.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколасвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
4. Соловова Е. Н. Методика обучения иностранным языкам: Базовый курс лекций: Пособие для студентов педвузов и учителей / Е. Н. Соловова. – М.: Просвещение, 2002. – 239 с.
5. Lewis M. Implementing the lexical approach: Putting theory into practice / M. Lewis – Heinle: Cengage Learning, 2008. – 223 p.